



Kodin kutsumattomat vieraat

TUHOHYÖNTEISTEN TUNNISTUS JA TORJUNTA



SISÄLLYSLUETTELO:

	sivu
Kodin kutsumattomat vieraat	3
Yleistä	4
Mittakaava ja merkkien selitykset	5
Tekstiilituholaiset	6
Vyöturkiskuoriainen	7
Pilkkuturkiskuoriainen	8
Museokuoriainen	8
Vyöihrakuoriainen	9
Vaatekoi	9
Elintarviketuholaiset	10
Riisihärö	11
Rohmukuoriainen	11
Hinkalokuoriainen	11
Leipäkuoriainen	12
Russakka	12
Keittiökoisa	12
Muita sisätilojen tuohyönteisiä	13
Sokeritoukka	13
Sokerimuurahainen eli mauriainen	14
Faaraomuurahainen	15
Riesakuoriainen	15
Jauhopukki	16
Mahlakärpänen	17
Syöpäläiset	18
Lutikat	19
Täit	19
Kirput	19

Taitto: Jenniina Rieki

Valokuvat: Jarmo Holopainen, Seppo Parkkinen ja Eläinmuseon hyönteisosasto

Kansikuva: Jarmo Holopainen

Paino: Kopio Niini Oy

2. painos 12/2010 1000 kpl

KODIN KUTSUMATTOMAT VIERAAT

Riisihärö, keittiökoisa, russakka – ovatko haittaeläimet riesana?

Hyönteiset ovat välttämätön osa luonnon kiertokulkua. Vasta eksyessään koteihimme ne saattavat koitua riesaksi. Suomessa tavattavia sisätilojen haittaeläimiä ovat monien hyönteisten ja niiden toukkien lisäksi rotat ja hiiret.

Tavallisimpia vieraitamme ovat sokeritoukat, turkiskuoriaiset ja muurahaiset. Vilkkaan matkailun ja ulkomaankaupan kylkiäisenä koteihimme kulkeutuu yhä useammin tuhoeläimiä myös lämpimistä maista.

Haittaeläimen tunnistaminen auttaa niiden torjunnassa. Tämän oppaan kuvien avulla voit tehdä tunnistuksen ja saat ohjeet hyönteisten hävittämiseen.

Helsingin kaupungin ympäristökeskus:

Asumisterveysneuvonta: puh (09) 310 15000

ma, ke - pe: klo 9 -12, ti klo 9 -15

Puh. (vaihde) 09 310 1635

ymk@hel.fi, www.hel.fi/ymk

Käyntiosoite: Viikinkaari 2a

Postiosoite: PL 500, 00099 Helsingin kaupunki

YLEISTÄ

Sisätilojen tuhohyönteiset ovat harmlisia, mutta usein niistä pääsee omatoimisesti eroon. Tuhohyönteisten torjunta-aineita ja rotanmyrkkyjä myyvät mm. apteekit, rautakaupat, tavara-alat ja puutarhaliikkeet.

Vaativat torjunnat kannattaa jättää asiantuntijan tehtäväksi.

Tuholaistorjuntaa tekevien liikkeiden yhteystiedot löytyvät Internetin kautta tai puhelinluettelon Keltaisilta Sivuilta hakusanoilla: tuholaistorjunta sekä haittaeläinten torjunta.



Luonnontieteellisen keskusmuseon (eläimuseo) hyönteisosasto auttaa tarvittaessa tunnistamaan ulkomailta kulkeutuneita sekä luonnonvaraisia hyönteisiä. Asiasta tulee kuitenkin sopia etukäteen ottamalla yhteyttä museoon, puhelin-vaihe (09) 1911 (Helsingin yliopisto), www.luomus.fi.

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen verkkosivujen

(www.hel.fi/ymk/haittaelaimet) ja tämän oppaan avulla voit itse tunnistaa haittaeläimiä.

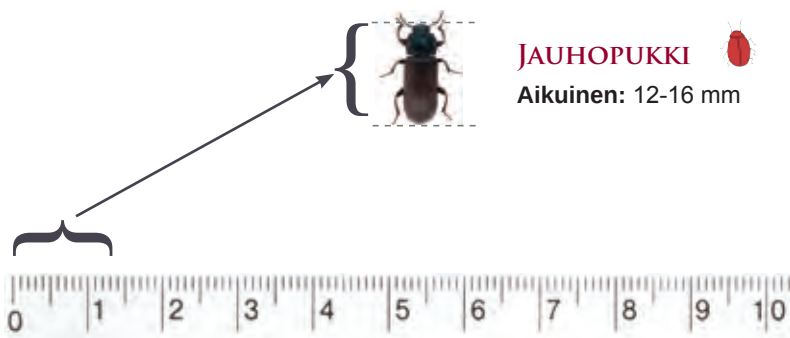
Vastuut

Jos epäilet tuhohyönteisiä olevan myös asuintalosi muissa huoneistoissa, ota yhteyttä isännöitsijään.

Kiinteistö, kuten taloyhtiö, vastaa omalla alueellaan ja omissa rakennuksissaan rottien ja hiirien hävittämisestä.

Helsingin kaupungin yleisillä alueilla, kuten puistoissa ja katualueilla, rottientorjunnasta huolehtii rakennusvirasto.

Helsingin puistoissa ja katualueilla havaituista rotista voi ilmoittaa rakennusviraston asiakaspalveluun, p. (09) 310 39000, Pohjoinen Makasiinikatu 9, rakennusvirasto@hel.fi.



Harmiton

Vihreä väri viittaa ihmisen kannalta täysin harmittomiin lajeihin.



Tarkkailtava

Keltaisella merkityt lajit eivät ole varsinaisesti tuholaisia, mutta niiden esiintyminen saattaa tarkoittaa esimerkiksi paikallista kosteus- tai homevauriota.



Tuholainen

Punainen tarkoittaa tuholaista.

TEKSTIILITUHOLAISET

Tekstiilituholaisiksi kutsutaan hyönteisiä, joiden toukat käyttävät ravintonaan mm. villaa, turkiksia ja höyheniä. Ne purevat reikiä vaatteisiin ja tekstiileihin sekä katkaisevat lankoja. Osa näistä hyönteisistä elää myös luonnossa, joten niitä voi kulkeutua asuntoihin ulkoa.

Torjunta

- Käy läpi hyönteisten mahdolliset oleskelupaikat (kaapit, vaatehuoneet, sokkelit ja lattialistat). Imuroi tilat ja hävitä pölypussi.
- Pesu +40–60 asteessa hävittää hyönteisten kaikki kehitysasteet. Pakastaminen (viikko -20 asteessa) tappaa useimmat hyönteiset. Myös pari tuntia kuumassa, kuivassa saunassa +60 asteessa hävittää useimmat hyönteiset.
- Pidä kaapit tyhjillään ja aloita myrkyttäminen tuhohyönteissumutteilla. Tee käsittely ohjeen mukaan, pidä muutaman päivän tauko ja seuraa tilannetta. Mikäli hyönteisiä edelleen esiintyy, toista käsittely. Jos kotikonstit eivät riitä, ota yhteyttä isännöitsijään tai tuhohyönteistorjuntaa tekeviin yrityksiin.
- Säilytä varsinkin kellareissa, ullakoilla ja varastoissa olevat villavaatteet ja turkikset puhtaina ja esim. tiiviissä muovilaatikossa tai -pussissa.



VYÖTURKISKUORIAINEN

Aikuinen: 4–6 mm

Toukka: 10–11 mm

Aikuiset vyöturkiskuoriaiset ovat tummanruskeita ja niiden selässä on leveä, kellertävä aaltojuova. Niiden pinta on hienon ja tiheän karvan peitossa. Tuntosarvet ovat lyhyet, rihmamaiset ja kärjestään paksummat.

Toukka on suklaanruskea, poikkiraitainen ja takapäässä on sukastupsu.





PILKKUTURKISKUORIAINEN



Aikuinen: 5 mm

Toukka: 10 mm

Pilkkuturkiskuoriaisen tunnistaa selän keskiosassa olevasta kahdesta hopeanharmaasta pilkusta.

Pilkku- ja vyöturkiskuoriaisen toukat muistuttavat toisiaan.



MUSEOKUORIAINEN



Aikuinen: 2–3 mm

Toukka: 4–5 mm

Museokuoriainen on lähes pallonmuotoinen hyönteinen, jonka väriyty vaihtelee mustasta mustanruskeaan. Sen siivissä ja etuselässä on pieniä harmaita ja kellanruskeita alueita.

Toukka on vaaleanruskea ja karvainen. Erityispiirteenä on takapään v:n muotoinen karvatupsu.





VYÖIHRAKUORIAINEN

Aikuinen: 6–9 mm

Toukka: 12–16 mm

Aikuinen vyöihirakuoriainen on pääväriltään tummanharmaa, mutta sillä on peitinsiipien tyvessä leveä, vaalean harmaa alue, jossa on kolme pientä tummaa laikua kummassakin siivessä. Pisteet muodostavat epä-säännöllisen poikkirivin. Tuntosarvet ovat lyhyet ja nuijamaiset.

Toukka on tummanruskea, karvainen ja poikkiraitainen. Se muistuttaa hie-man turkiskuoriaisen toukkaa. Takapäässä on kaksi pientä, kaartuvaa ja piikkimäistä uloketta.



VAATEKOI



Aikuinen: 9–16 mm

Toukka: 10–12 mm

Vaatekoi on pienikokoinen, kiiltävän oljenkeltainen perhonen, jolla on voimakkaan ruosteenruskea pää.

Toukka rakentaa kuidusta ja erittämästään silkistä putkimaisen suojan, jota se kantaa mukanaan.



ELINTARVIKETUHO LAISET

Elintarvike tuholaiset syövät tai pilaavat ulosteillaan elintarvikkeita. Näitä tuholaisia voi löytää esimerkiksi näkkileivästä, jauhoista, mausteista, kekseistä ja muusta kuivamuonasta. Tuholaiset kulkeutuvat asuntoihin yleensä kaupasta pakkauksen mukana. Ilmoita välittömästi havainnoistasi liikkeeseen, josta olet ostanut kyseisen tuotteen.

Mikäli elintarvike tuholaiset havaitaan pian, niistä eroon pääseminen on helppoa. Yleensä pakkauksen hävittäminen riittää, elleivät hyönteiset ole ehtineet levitä pakkauksen ulkopuolelle.

Vaikka elintarvike tuholaiset ovat melko yleisiä, niitä ei kannata pelästyä. Myrkyllisiä ne eivät ole. Varsinaisia tauteja nämä tuholaiset eivät yleensä levitä lukuun ottamatta torakoihin kuuluvaa russakkaa, joka saattaa levittää salmoneella. Rohmukuoriaisen pahanmakuinen ja -hajuinen erite taas pilaa elintarvikkeet ravinnoksi kelpaamattomiksi.

Torjunta

- Tarkasta kuivaelintarvikkeet, myös avaamattomat pakkaukset. Hävitä saastuneet tuotteet. Jos haluat varmistua, etteivät elintarvike tuholaiset pääse lisääntymään puhtaalta vaikuttavassa tuotteessa, voit pakastaa sen (esim. maustepussit) viikoksi -20 asteeseen.
- Tyhjennä kaapit, joista tuholaisia on löytynyt. Imuroi asuntosi huolellisesti ja hävitä pölypusi.
- Pidä kaapit tyhjillään ja aloita myrkyttäminen tuhohyönteissumutteilla. Tee käsittely ohjeen mukaan, pidä muutaman päivän tauko ja seuraa tilannetta. Mikäli hyönteisiä edelleen esiintyy, toista käsittely. Jos kotikonstit eivät riitä, ota yhteyttä isännöitsijään ja tuhohyönteistorjuntaa tekeviin yrityksiin.
- Säilytä jatkossa kuivaelintarvikkeet lasi- tai muovipurkeissa tai muovipusseissa.



RIISIHÄRÖ



Aikuinen: 2,5–3,5 mm

Toukka: 3 mm

Aikuiset riisihäröt ovat ruskeita ja pitkulaisia kovakuoriaisia, joiden etuselän reunat ovat sahalaitaiset.

Toukat ovat vaaleita ja muutamia hienoja sukasia lukuun ottamatta kaljuja. Takaruumiin päässä ei ole ulokkeita tai sukasia.



ROHMUKUORIAINEN



Aikuinen: 5–6 mm

Toukka: n. 10 mm

Aikuinen rohmukuoriainen on mustan- tai tummanruskea.

Toukka on kiiltävä ja kellanruskea. Takaruumiin kärjessä on kaksi hieman ylöspäin kaarevaa, terävää uloketta.



HINKALOKUORIAINEN



Aikuinen: 3–4 mm

Toukka: 7–8 mm

Aikuiset kuoriaiset ovat punaruskeita ja ne muistuttavat rohmukuoriaisia, mutta ovat jonkin verran pienempiä.

Toukat ovat vaaleankeltaisia ja lieriömäisiä. Toukat muistuttavat takapään ulokkeineen rohmukuoriaisen toukkaa.



LEIPÄKUORIAINEN



Aikuinen: 3 mm

Toukka: 3 mm

Aikuinen leipäkuoriainen on ruosteenruskea ja tiheäkarvainen.

Toukka on vaalea ja peräpäästään käyristynyt.



RUSSAKKA



Aikuinen: 8–13 mm

Russakka eli saksantorakka on kellanruskea ja sillä on etuselässä kaksi tummanruskeaa juovaa. Siivet peittävät takaruumiin kokonaan. Tuntosarvet ovat pitkät ja rihmamaiset.

Munista kuoriutuneet toukat ovat aikuisia muistuttavia, mutta tynkäsiipisiä.



KEITTIÖKOISA



Aikuinen: 14–20 mm

Toukka: n. 10 mm

Aikuisen keittiökoisan etusiipien tyvet ovat kellertävän harmaat ja kärkiosat voimakkaan ruosteenpunaisen kirjavat. Myös pää on ruosteenpunainen.

Toukka on harmahtava, hieman läpikuultava ja ruskeapäinen.

SOKERITOUKKA



Aikuinen: n. 12 mm

Sokeritoukka on siivetön, sukkulamainen ja hopeanhohtoinen. Tuntosarvet ovat pitkät, rihmamaiset ja kehon takapäässä on kolme pitkähköä sukua.

Sokeritoukka elää asuntojen kosteissa tiloissa, kuten keittiössä, kylpyhuoneessa ja viemäreiden läheisyydessä. Se voi pesiytyä esim. levyjen ja kaakeleiden alle tai huoneistosta toiseen kulkeviin putkikanaviin. Eläin liikkuu öisin ja valon syttyessä lähtee vikkellästi piiloon. Se on kaikkiruokainen ja sille kelpaa miltei mikä tahansa eloperäinen aines. Se voi vaikka nakerrella paperia ja tapettiliimaa.

Muutamien sokeritoukkien näkeminen on tavallista, mutta niiden runsas esiintyminen saattaa olla merkki kosteusvauriosta, sillä sokeritoukka syö myös homesienien rihmastoa ja itiöitä.

Torjunta

- Pidä kosteat tilat (kylpyhuone, keittiö yms.) kuivina. Esimerkiksi suihkun jälkeen jätä ovi auki, jotta tila kuivuu mahdollisimman hyvin. Huolehdi tilojen riittävästä ilmanvaihdosta.
- Siivoa säännöllisesti. Huolehdi myös lattiakaivojen puhdistamisesta. Tiivistä esim. putkien läpiviennit huolellisesti.
- Kaada silloin tällöin viemäreihin kiehuvan kuumaa vettä. Tarvittaessa käytä tilassa tuhohyönteissumutteita. Tee käsittely ohjeen mukaan. Pidä muutaman päivän tauko ja seuraa tilannetta. Mikäli sokeritoukkia edelleen esiintyy, toista käsittely. Jos kotikonstit eivät riitä tai sokeritoukkia esiintyy huomattavan paljon, ota yhteyttä isännöitsijään ja tarvittaessa tuhohyönteistorjuntaa tekeviin yrityksiin.





SOKERIMUURAHAINEN ELI MAURIAINEN



Aikuinen: n. 4 mm

Mauriainen on yleisin sisätiloissa tavattu muurahaislajimme. Nämä mustahkot muurahaiset saattavat erityisesti keväisin ja kesäisin hakeutua ravinnonhaku-matkalle sisätiloihin. Mauriaisten pesä on tavallisesti maassa, kivien ja piha-laattojen alla.

Mauriaisesta ei ole suurta haittaa, ellei niitä tavata asunnossa suuria määriä. Mikäli pesä on talon rakenteissa, tarvitaan torjuntaan usein ulkopuolista asian-tuntijaa.

Torjunta

- Selvitä mistä muurahaisia löytyy. Muurahaiset liikkuvat usein määrättyä reittiä ja eläinten tarkkailu voi paljastaa sisääntulokohdan. Hävitä mahdolliset saastuneet tuotteet ja sulje loput elintarvikkeet tiiviisiin purkkeihin tai pusseihin.
- Aloita myrkyttäminen tuhohyönteissumutteilla tai muilla muurahaisiin tehoavilla tuotteilla. Myös ulkokäyttöön löytyy erilaisia tuotteita. Niitä kannattaa kysellä rautakaupoista tai suurista tavarataloista. Tee käsittely pakkauksen ohjeen mukaan. Pidä muutaman päivän tauko ja seuraa tilannetta. Mikäli hyönteisiä edelleen esiintyy, toista käsittely. Jos kotikonstit eivät riitä, ota yhteyttä isännöitsijään ja tarvittaessa tuhohyönteistorjuntaa tekeviin yrityksiin.

FAARAOMUURAHAINEN



Aikuinen: 1,5–2 mm

Faaraomuurahainen on levinnyt ympäri maailmaa trooppisesta Afrikasta. Näitä pieniä ja kellertäviä muurahaisia on vaikea havaita. Niitä voi olla asunnossa hyvin runsaasti ja pesiä on yleensä lukuisia. Faaraomuurahainen viihtyy paikoissa, joissa on tasainen lämpö ja kosteus sekä vettä ja ravintoa saatavilla. Ne ovat kaikki-ruokaisia.



Päästessään sähkölaitteisiin, kuten televisioon, tietokoneeseen tai kahvinkeittimeen, faaraomuurahaiset voivat aiheuttaa oikosulun. Ne mahtuvat tiivisteiden reunasta sisään. Faaraomuurahaiset pitävät lämpimästä ja hakeutuvat mielellään kaukolämpökanaviin ja voivat siten levitä taloyhtiöstä toiseen. Niiden torjuminen vaatii aina asiantuntijan apua.

Torjunta

- Ota yhteyttä isännöitsijään tai tuhohyönteistorjuntaa tekeviin yrityksiin.

RIESAKUORIAINEN



Aikuinen: 2–4 mm

Toukka: 5–6 mm

Riesakuoriaisen yleisväri vaihtelee tummanruskeasta mustankiiltävään. Sen pintaa peittää musta tai kellanruskea, melko tiheä karvoitus. Peitin-siipien tyviosassa on yleensä vaaleanruskea tai kellertävä vinojuova.

Toukka on karvainen, selkäpuolelta vaaleanruskea ja näyttää poikkiraitaiselta. Toukan takaruumiin kärjessä on pitkähkö sukastupsu.





HUOM!
Syö myös
elintarvikkeita

JAUHOPUKKI



Aikuinen: 12–16 mm

Toukka: n. 30 mm

Aikuinen jauhopukki on isokokoinen, mustan tai tumman ruskea. Se muistuttaa rohmukuoriaista, mutta on sitä kookkaampi.

Toukka on kellanruskea ja kiiltävä. Sen keho on tanakka ja sen takapäissä on kaksi pientä uloketta.

Jauhopukki elää luonnossa lahoavassa puussa sekä lintujen että ampiaisten pesissä ja kulkeutuu sieltä sisään asuntoihin.



MAHLAKÄRPÄSET



Aikuinen: 2–4 mm

Toukka: 3 mm

Mahlakärpäset ovat pienikokoisia, väriltään usein vaalean kellanruskeita lentäviä hyönteisiä.

Niiden tunnetuin laji on **banaanikärpänen**. Toinen sisätiloissa tavattava saman heimon laji on **etikakärpänen**.



Mahlakärpästen toukat käyttävät ravinnokseen monenlaista pilaantunutta kasviperäistä ruokatavaraa, etenkin pilaantuneita hedelmiä. Niille kelpaa myös lasiin jäänyt olut tai viini, ketsuppi, makeat hillot, mädäntyneet perunat, kurkku, keittiöjätteet ja etikka.

Kotioiloissa esiintyvä kanta on voinut saada alkunsa kaupasta kotiin tuoduista hedelmistä, joissa on ollut ihmisen silmälle tuskin havaittavia munia.

Kesällä aikuiset yksilöt voivat lentää sisään ikkunoista tai toukkia voi kulkeutua sisään hieman pilaantuneiden hedelmien ja marjojen mukana.

Mahlakärpäset lisääntyvät nopeasti, naaras saattaa munia ruoka-aineisiin jopa 400 munaa. Toukat kasvavat muutamassa päivässä ja koteloituvat. Sukupolvi munasta aikuiseksi kehittyy noin 10-14 vuorokaudessa. Toukat pilaavat saastuttamansa elintarvikkeet täysin.

Torjunta

- Usean kuukauden ajan kaikki mahlakärpäksille ravinnoksi kelpaava ruokatavara on suojattava tai poistettava.
- Hedelmät on säilytettävä pusseissa.
- Biojäteastia tyhjennettävä tarpeeksi usein.

SYÖPÄLÄISET

Syöpäläisiksi nimitetään hyönteisiä, jotka tarvitsevat verta ravinnokseen. Tällaisia ovat esimerkiksi lutikat, täit ja kirput. Syöpäläiset kulkeutuvat asuntoihin mm. ihmisten, vaatteiden ja kangashuonekalujen mukana tai jopa lintujen pesistä esimerkiksi ullakolta. Ne elävät asunnoissa, vaatteissa sekä ihmisten ja eläinten karvoissa tai iholla. Yleensä huono hygienia ja siivottomuus lisäävät syöpäläisten esiintymistä. Kun syöpäläisiä tavataan, niiden hävittämiseksi ryhdytään välittömästi toimenpiteisiin.

Torjunta

Lutikat ja kirput

- Mikäli asunnossasi on lutikoita tai kirppuja, ota välittömästi yhteyttä isännöitsijään ammattilaisten toimesta suoritettavan myrkytyksen aloittamiseksi sekä tarvittaessa käänny terveyskeskuksesi puoleen.
- Siivoa tilat huolellisesti, imuroi myös patja ja sänky, pese sänkyvaatteet +60 °C:ssa. Hävitä pölypussi imuroinnin jälkeen.
- Jos hyönteisten torjuntaa ei tehdä, ne saattavat siirtyä viereiseen asuntoon ja ongelma laajenee taloyhtiössä.

Täit

- Päätäi elää hiuksissa. Hoitona käytetään apteekista saatavia shampoita tai liuoksia. Tarvittaessa käänny terveyskeskuksesi puoleen. Siivoa tilat huolellisesti, imuroi myös patja ja sänky, pese sänkyvaatteet +60 °C:ssa. Hävitä pölypussi imuroinnin jälkeen.
- Vaatetäi elää vaatteissa. Jos toteat vaatetäin, käänny oman terveyskeskuksen puoleen. Siivoa tilat huolellisesti, imuroi myös patja ja sänky, hävitä myös pölypussi imuroinnin jälkeen. Hävitä myös saastuneet tekstiilit tai pese +60 °C:ssa. Ota yhteyttä isännöitsijään ammattilaisten toimesta suoritettavan myrkytyksen aloittamiseksi.



LUTIKAT



Aikuinen: 5–8 mm

Aikuinen lude on leveä, litteä ja ruskeahko hyönteinen. Kauan ilman ravintoa olleet yksilöt ovat vaaleita.

Luteen toukka-asteet muistuttavat aikuista, mutta ne ovat pienempiä ja vaaleampia.



TÄIT



Aikuinen: 2,5–3 mm

Aikuinen täi on siivetön ja litteähkö loinen, joka on väriltään valkea tai harmaa. Päätäi elää ainoastaan hiuksissa. Se kiinnittää niiden tyveen alle millimetrin mittaiset munansa. Päätäin ei tiedetä levittävän tauteja, mutta vaateitä voi levittää pilkkukuumetta ja toisintokuumetta. Vaateitä elää vaatteissa.



KIRPUT



Aikuinen: 1–6 mm

Kirput ovat kiiltäviä, siivettömiä hyönteisiä, jotka elävät nisäkkäiden ja lintujen pesissä. Ne ovat yleensä mustahkoja ja kyljiltään litteitä. Kirput ovat hyviä hyppimään.

Toukat ovat valkoisia, jalattomia ja niillä on purevat suuosat.

